

SPIS TREŚCI

Wstęp	15
Introduction	17

HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ

Олена Аркуша (Olena Arkuša) Політичні настрої селянства в гуцульських повітах Галичини другої половини XIX – початку XX століття ♦ <i>Nastroje polityczne chłopów w huculskich powiatach Galicji w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</i>	21
Marek Barwiński Rozmieszczenie i liczebność Łemków w Polsce na początku XXI w. w świetle wyników spisów powszechnych z 2002 i 2011 r. – różnice i podobieństwa	39
Katarzyna Barzowska Współczesne granice Łemkowszczyzny.	57
Paul J. Best Słowianie z miasta Yonkers (stan Nowy Jork, USA).	67
Witold Bobryk Cerkiew greckokatolicka w Komańczy a działalność misji prawosławnej na terenie województwa rzeszowskiego	81
Галина Боднар (Galina Bodnar) Депортовані в 1944-1946 рр. українці з Лемківщини і Надсяння в західно-українському суспільстві: жіночий досвід (на матеріалах міжнародного проекту „Красне – вузлова станція переселень”) ♦ <i>Українці депортовані з Łemkowszczyzny i Nadsania w latach 1944-1946 w społeczeństwie zachodniej Ukrainy: wspomnienia kobiet (na podstawie materiałów międzynarodowego projektu „Krasne – węzłowa stacja przesiedleń”).</i>	93
Іванна Черчович (Ivanna Čerčovič) Громадська праця жінок на Гуцульщині зламу XIX-XX століть ♦ <i>Społeczna aktywność kobiet na Huculszczyźnie na przełomie XIX i XX w.</i>	107
Stefan Dudra Geneza i działalność Zjednoczenia Łemków	115
Ignacy Einhorn, Tamara Włodarczyk Relacje Łemków i Żydów na Łemkowszczyźnie w okresie dwudziestolecia międzywojennego.	131
Bohdan Halczak, Michal Šmigel’ Działania polskich formacji zbrojnych w południowo-wschodniej Polsce w latach 1945-1946 w świetle raportów czechosłowackich służb specjalnych	151

Дюра Гарді (Dúra Gardi)

Заснування Павлинського монастиря в Ужгороді у 1384 році та русинське (українське) населення Закарпаття ♦ Rusińska (ukraińska) ludność Zakarpacia wobec założenia klasztoru paulinów w Użhorodzie w 1384 r. 167

Wiesław Hładkiewicz

Podole w polskiej pamięci. 175

Michał Jarnecki

Podkarpacka/Zakarpaska Ruś ukraińskim Piemontem na przełomie lat 1938-1939 183

Stanislav Konečný

Ukrajinci na Slovensku a ich politické postoje v rokoch 1945-1989 ♦ Ukraińcy na Słowacji i ich postawy polityczne w latach 1945-1989 199

Alicja Maliszewska

Obraz współczesnej Ukrainy w oczach młodych Ukraińców z Polski 217

Ольга Морозова (Ol'ga Morozova)

Проблема лемків у польській історіографії ♦ Kwestia łemkowska w polskiej historiografii. 233

Мар'ян Мудрий (Mar'án Mudrij)

Вихідці з Лемківщини у Львові 1848 року (на прикладі осіб *gente Rutheni, natione Poloni*) ♦ Przybyśsze z Łemkowszczyzny we Lwowie w 1848 r. (przykłady postaw *gente Rutheni, natione Poloni*) 245

Ірина Мусянко (Irina Musiënko)

Потенціал української етнічної меншини та діаспори у Польщі та Словаччині як невикористаний ресурс етнічного лобювання та іміджування України ♦ Potencjał ukraińskiej mniejszości etnicznej oraz diaspory w Polsce i na Słowacji jako niewykorzystane źródło etnicznego lobbingu i formowania pozytywnego wizerunku Ukrainy. 265

Тамара Пацай (Tamara Pacaj)

Товариство „Бойківщина” у Самборі (1927-1939): напрямки етнографічних студій ♦ Towarzystwo „Bojkowszczyzna” w Samborze (1927-1939): kierunki badań etnograficznych 283

Tadeusz Półchłopek

Словіанofilski dyskurs kulturowy inteligencji galicyjskiej po roku 1830 297

Євген Сінкевич (Evgen Sinkevič)

Становище лемків-переселенців на теренах Херсонщини у 1940-х роках (за архівними матеріалами) ♦ Położenie łemkowskich przesiedleńców z Polski na Chersońszczyźnie w latach 40. XX w. (na podstawie źródeł archiwalnych). 311

Arkadiusz Słabig

Zagadnienie ukraińskie w województwie krośnieńskim w świetle materiałów SB z lat 1975-1989 319

Bernadetta Wójtowicz-Huber

Konwersje Łemków na prawosławie w przededniu I wojny światowej – przesłanki polityczne, socjalne i kulturowe 339

KULTURA MATERIALNA I DUCHOWA

Любомир Белей, Лесь Белей (Lûbomir Belej, Les' Belej)	
„Русинський язык” в Закарпатській області України поч. ХХІ ст.: мовне планування чи планова мовна містифікація ♦ „Rusiński język” w Zakarpacskim Okręgu Ukrainy na początku ХХІ w.: plan rozwoju języka czy planowana mistyfikacja językowa	353
Ігор Бойко (Igor Wojko)	
Літні стайні в Західних і Українських Карпатах: етнеоекологічні паралелі в культурах: українців, словаків, поляків та чехів ♦ Letnie obory w Karpatach ukraińskich i zachodnich: etnoekologiczne podobieństwa w kulturach Ukraińców, Słowaków, Polaków i Czechów	361
Олег Болюк (Oleg Bolûk)	
Твори сницарства Закарпатської Бойківщини (експедиційні рефлексії) ♦ Wyroby snycerskie Bojkowszczyzny Zakarpackiej (refleksje z ekspedycji naukowej)	377
Ірина Довгалоук (Irina Dovgalaúk)	
Перші фонографічні записи народної музики на Лемківщині ♦ Pierwsze zapisy fonograficzne muzyki ludowej z Łemkowszczyzny	393
Roman Drozd	
Losy cerkwi greckokatolickich i prawosławnych w Polsce w latach 1944-1989 . .	409
Тетяна Файник (Tetâna Fajnik)	
Інтер'єр народного житла (предмети хатнього обладнання) як показник завершеності будівлі та її відкритості до світу ♦ Wnętrze ludowego mieszkania (elementy wyposażenia chaty) jako wskaźnik czasu ukończenia budowl i otwartości właścicieli na świat	421
Олена Федорчук (Olena Fedorčuk)	
Бісерний декор бойківської народної ноші ХІХ – середини ХХ ст. ♦ Wykorzystanie szklanych koralików w ozdobie ludowego stroju bojkowskiego na przełomie ХІХ i ХХ w.	433
Оксана Федина (Oksana Fedina)	
Особливості образно-стильового вирішення традиційного одягу північно-західних бойків другої половини ХІХ – початку ХХ століть ♦ Specyfika tradycyjnego stroju ludowego północno-zachodnich Bojków w drugiej połowie ХІХ i na początku ХХ w.	447
Людмила Герус (Lûdmila Gerus)	
Типи, особливості пластичного вирішення, функції обрядового хліба гуцулів наприкінці ХІХ – початку ХХІ ст. ♦ Rodzaje, specyfika wyrobu i funkcje obrzędowego chleba Hucułów pod koniec ХІХ i na początku ХХ w. . . .	455
Владислав Ґрешлик (Vladislav Grešlik)	
Церкви та ікони св. архангела Михаїла в Словаччині ♦ Cerkwie i ikony poświęcone archaniołowi Michałowi na Słowacji	469
Оксана Годованська (Oksana Godovans'ka)	
Народне городництво та садівництво Бойківщини: етнологічна розвідка ♦ Ludowe ogrodnictwo i sadownictwo Bojkowszczyzny: analiza ekologiczna	479

Grażyna Holly	
Wybrane elementy krajobrazu sakralnego pogranicza polsko-słowacko-ukraińskiego	489
Леся Горошко (Lesâ Goroško)	
Обрядова символіка води у великодньому циклі свят: карпатська традиція ♦ Symbolika wody w obrzędowości Świąt Wielkanocnych: tradycja karpacka	501
Hanna Hrehorowicz-Gaber	
Relikty układów osadniczych wsi łemkowskich jako element krajobrazu kulturowego Karpat Zachodnich.	515
Lívia Hrušovská	
Svadba v rusínskej obci Torysky ♦ Wesele w rusińskiej wsi Torysky	527
Юлія Григорчук (Ůliâ Grigorčuk)	
Етнічне і сакральне: специфіка використання гуцульської діалектної лексики в Легендах Віри Вовк ♦ Specyfika wykorzystania dialektu huculskiego w <i>Legendach Wiry Wowk</i>	531
Галина Івашків (Galina İvaškiv)	
Тектоніка й декор кераміки зі Старої Солі, що на Бойківщині ♦ Struktura i zdobnictwo wyrobów ceramicznych z miejscowości Stara Sil na Bojko-wszczyźnie	539
Артур Іжевський (Artur İževs'kij)	
Никифор-Епіфаній Дровняк та Енді Уорхол в порівняльній перспективі: тяжіння чи відмова від власного коріння? ♦ Nikifor Epifanij Drowniak i Andy Warhol – analiza porównawcza: ciążenie do własnych korzeni czy odcięcie się od nich?	559
Ірина Коваль-Фуцило (İrina Koval'Fučilo)	
Гуцульський поховальний обряд: динамка і семантика ♦ Huculski ceremonial pogrzebowy: dynamika i semantyka	571
Олена Козакевич (Olena Kozakevič)	
Гуцульські народні вязані вироби XIX – початку XXI століття: традиція і сучасність ♦ Huculskie dzianiny ludowe od XIX w. do początków XXI stulecia: tradycja i współczesność.	587
Andrzej Ksenicz	
Bohdana Ihora Antonycza obraz łemkowskiej wioski	601
Оксана Кузьменко (Oksana Kuz'menko)	
Необрядові пісні Покуття: еволюція образів та структури ♦ Nieobrzędowe pieśni Pokucia: ewolucja obrazów i struktury.	611
Ewelina Lesisz	
Polsko-huculskie miejsca wspólne. Spojrzenie z perspektywy XXI w.	627
Маріанна Мовна (Marianna Movna)	
Традиційна культура гуцулів на сторінках польських туристичних путівників кінця XIX – 30-х рр. XX ст. ♦ Tradycyjna kultura Huculów na kartach polskich przewodników turystycznych od końca XIX w. do lat 30. XX w.	637
Уляна Мовна (Ulâna Movna)	
Віск (воскові свічки) в обрядовому тексті карпатського похорону ♦ Wosk (woskowe świece) w karpackim rytuale pogrzebowym	645

Лесья Мушкетик (Lesâ Mušketik)

Рекрутські пісні Закарпаття: тематика та поетика, угорські запозичення ♦ Rekruckie pieśni Zakarpacia: tematyka i poetyka, węgierskie zapożyczenia 657

Микола Мушинка (Mikola Mušinka)

Внесок Ореста Зілинського в дослідження загальноукраїнської та лемківської культури ♦ Wkład Oresta Zilynskiego do kultury ogólnoukraińskiej i lemkowej 669

Уляна Парубій (Ulâna Parubij)

Особливості побутування замовлявально-заклинальної традиції в селах Західної Бойківщини (географія побутування) ♦ Specyfika funkcjonowania tradycji rytualnych zaklęć magicznych we wsiach zachodniej Bojkowszczyzny (zarys geograficzny zjawiska) 683

Янко Рамач (Ānko Ramač)

Русини/Українці Чехословаччини у виданнях Руського Народного Освітнього Товариства в Королівстві Сербів, Хорватів і Словенців/Югославії (1921-1930) ♦ Rusini/Ukraińcy Czechosłowacji w publikacjach Rusińskiego Narodowego Towarzystwa Oświatowego Królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenców/Jugosławii (1921-1930) 695

Олег Румянцев (Oleg Rumâncev)

Між „русинами” та „українцями”: русини-українці Бачки і Срему у Соціалістичній Югославії ♦ Między „Rusinami” i „Ukraińcami”: Rusini-Ukraińcy Baczki i Sremu w Socjalistycznej Jugosławii 711

Олена Сребрякова (Olena Serebrâkova)

Дівочі вродження за голосом домашніх тварин (карпатознавчі студії) ♦ Dziewczęce wróżby z głosów zwierząt domowych (studia karpatoznawcze) 727

Оксана Шеремета (Oksana Šeremeta)

Українці поселень Словаччини у працях Володимира Гнатюка ♦ Ukraińska ludność Słowacji w publikacjach Wołodymyра Hnatiuka 741

Оксана Шпак (Oksana Špak)

Село Річка Міжгірського району Закарпатської області – осередок народного малярства на склі Бойківщини другої половини ХХ століття ♦ Wieś Riczka w rejonie Miżhiria na Zakarpaciu – ośrodek bojkowskiego malarstwa na szkle w drugiej połowie ХХ w. 749

Olga Solarz

W świecie bojkowskich demonów. Materiały z badań w powiecie turczańskim 761

Miroslav Sopoliga

Slovensko-ukrajinské vzťahy v kontexte múzejníctva ♦ Stosunki słowacko-ukraińskie w dziedzinie muzealnictwa 775

Мирослав Сополига (Miroslav Sopoliga)

Орест Зілинський і Музей української культури ♦ Współpraca Oresta Zilynskiego z Muzeum Ukraińskiej Kultury 787

Ярослав Тарас (Āroslav Taras)

Школи народного храмового будівництва, типи та групи церков Карпат ♦ Szkoły ludowego budownictwa sakralnego, typu i grupy cerkwi w Karpatach 795

Йосиф Вархол (Josif Varhol)

Архаїчні звичаї календарної та сімейної обрядовості русинів-українців Словаччини ♦ Archaiczne obrzędy kalendarzowe i rodzinne Rusinów-Ukraińców na Słowacji 817

Надія Вархол (Nadiâ Varhol)

Традиції суспільно-громадського життя в русько-українських селах ♦ Tradycje życia społecznego w rusko-ukraińskich wsiach wschodniej Słowaczyny 835

Андрій Вовчак, Оксана Вовчак (Andrij Vovčak, Oksana Vovčak)

Сучасні тенденції розвитку бойківського народного транспорту: феномен „диги” ♦ Współczesne tendencje rozwoju bojkowskiego transportu ludowego: fenomen „dygi” 849

Informacja o autorach 879

CONTENTS

Introduction	17
-------------------------------	----

HISTORY AND THE PRESENT

Olena Arkusha Political views of the peasantry in the Hutsul region of Galicia in the second half of the 19 th and the early 20 th centuries	21
Marek Barwiński Distribution and numbers of Lemkos in Poland at the beginning of the 21 st century according to the results of the censuses of 2002 and 2011 – differences and similarities	39
Katarzyna Barzowska Contemporary borders of the Lemko region	57
Paul J. Best The Slavs of the city of Yonkers, New York, USA	67
Witold Bobryk The Greek Catholic church in Komancza and Eastern Orthodox missionary activity on the territory of Rzeszow province	81
Halyna Bodnar Ukrainians deported in 1944-1946 from the Lemko and Sian regions in the society of Western Ukraine: women's experiences (based on the materials of the international project "Krasne – a deportation hub station")	93
Ivanna Cherchovych Women's public engagements in the Hutsul region in the late 19 th – early 20 th centuries.	107
Stefan Dudra Origins and activities of the Lemko Union	115
Ignacy Einhorn, Tamara Włodarczyk Lemko-Jewish relations in the Lemko region during the interwar period	131
Bohdan Halczak, Michal Šmigel' Activities of the Polish military formations in the southeast of Poland in the years 1945-1946 in the light of Czechoslovak intelligence reports	151
Dura Hardi Founding of the Monastery of Saint Paul in Uzhhorod in 1384 and the Ruthenian (Ukrainian) population of Transcarpathia	167
Wiesław Hładkiewicz Podole in the Polish memory.	175

Michał Jarnecki	
Subcarpathian/Transcarpathian Ruthenia – Ukrainian Piedmont 1938-1939 . . .	183
Stanislav Konečný	
Ukrainians in Slovakia and their political attitudes in the years 1945-1989	199
Alicja Maliszewska	
Image of Ukraine in the eyes of young Ukrainians in Poland	217
Olga Morozova	
Lemko issue in Polish historiography	233
Marian Mudryi	
Incomers from the Lemko region in Lviv in 1848 (based on <i>gente Rutheni, natione Poloni</i> representatives)	245
Iryna Musiinko	
Potential of the Ukrainian ethnic minorities in Poland and Slovakia as an untapped resource for ethnic lobbying and for creating a positive image of Ukraine	265
Tamara Patsay	
<i>Boykivshchyna</i> Society in Sambir (1927-1939): directions of ethnographic research	283
Tadeusz Półchłopek	
Slavophilian cultural discourse on the Galician intelligentsia after 1830	297
Yevhen Sinkevych	
Situation of Lemko re-settlers in the Kherson region in the 1940s (based on archival materials)	311
Arkadiusz Ślabig	
Ukrainian issue in the region of Krosno in light of SB materials from the years 1975-1989	319
Bernadetta Wójtowicz-Huber	
Conversions to Orthodoxy in the Lemko region before the outbreak of World War I – political, social and cultural grounds	339

MATERIAL AND SPIRITUAL CULTURE

Lyubomyr Beley, Les Beley	
“The Rusyn Language” in the Transcarpathian region of Ukraine at the beginning of the 21 st century: language planning or planned linguistic mystification. .	353
Ihor Boyko	
Summer cowsheds in the western and central (Ukrainian) Carpathian Mountains: ethnoecological parallels among the Ukrainian, Slovak, Polish, and Czech cultures.	361
Oleh Bolyuk	
Samples of woodcarvers’ mastery of the Boyko region of Transcarpathia (reminders of expeditions).	377
Iryna Dovhalyuk	
First phonographic recordings of folk music from the Lemko region.	393
Roman Drozd	
The fate of Greek Catholic and Orthodox churches in Poland in years 1944-1989. .	409

Tetyana Faynyk	
Interior of a folk dwelling (homeware) as an indicator of completeness of the building and its openness to the world	421
Olena Fedorchuk	
Glass-beaded decorations of Boyko folk costumes of the 19 th – mid-20 th centuries.	433
Oksana Fedyna	
Figurative and stylistic design of the traditional northwestern Boyko costumes in the second half of the 19 th and the early 20 th centuries.	447
Ludmyla Gerus	
Hutsuls' ritual breads, their types, design features and functions in the late 19 th and early 20 th centuries.	455
Vladislav Grešlík	
Churches and icons of Archangel Michael in Slovakia.	469
Oksana Hodovanska	
Traditional vegetable and fruit growing in the Boyko region: ethnological research.	479
Grażyna Holly	
Selected elements of the sacred landscape in the Polish-Slovak-Ukrainian borderland.	489
Lesya Horoshko	
Ceremonial symbolism of water in the Easter holiday cycle: Carpathian tradition.	501
Hanna Hrehorowicz-Gaber	
Relics of Lemko village settlement systems as a part of the Western Carpathian cultural landscape.	515
Lívia Hrušovská	
Wedding in the Ruthenian village of Torysky	527
Yulia Hryhorchuk	
Ethnic and sacral: the uniqueness of Hutsul dialect lexicon in Wira Wowk's <i>Legends</i>	531
Halyna Ivashkiv	
Structure and décor of ceramics from Stara Sil in the Boyko region.	539
Artur Izhevskyy	
Nikifor Epifaniy Drovnyak and Andy Warhol in a comparative perspective: gravitation to or rejection of one's own roots?	559
Iryna Koval-Fuchylo	
Hutsul burial ritual: dynamics and semantics	571
Olena Kozakevych	
Hutsul folk knitwear of the 19 th – early 20 th centuries: tradition and the present.	587
Andrzej Ksenicz	
Bohdan Ihor Antonych's depiction of the Lemko village	601
Oksana Kuzmenko	
Non-ritual songs of Pokuttya: the evolution of images and structure.	611
Ewelina Lesisz	
Polish-Hutsul commonality: a 21 st century point of view	627

Marianna Movna	
Traditional Hutsul culture on the pages of Polish travel guidebooks published between the end of the 19 th century and the 1930s.	637
Uliana Movna	
Wax (wax candles) in the Carpathian funeral ritual	645
Lesia Mushketyk	
Recruit songs of Transcarpathia: themes and poetics, Hungarian borrowings . .	657
Mykola Mušinka	
Orest Zilinskyj's contribution to all-Ukrainian and Lemko cultures	669
Ulyana Parubiy	
Functioning peculiarities of the spell and incantation tradition in western Boyko villages (geographical framework of occurrences)	683
Janko Ramač	
Ruthenians/Ukrainians of Czechoslovakia in the publications of the Ruthenian National Education Society in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians/Yugoslavia (1921-1930)	695
Oleg Rumyantsev	
Between "Ruthenians" and "Ukrainians:" the Ruthenians-Ukrainians of Bačka and Srem in Socialist Yugoslavia	711
Olena Serebryakova	
Maidens' fortune telling based on the voices of domestic animals (Carpathian studies)	727
Oksana Sheremeta	
Ukrainians in Slovakia in the works of Volodymyr Hnatyuk.	741
Oksana Shpak	
Village of Richka, Mizhhirya county, Transcarpathia province, as the centre of folk painting on glass in the Boyko region in the second half of the 20 th century. .	749
Olga Solarz	
In the world of Boyko demons. Research findings in Turka county	761
Miroslav Sopoliga	
Slovak-Ukrainian relations in the field of museum studies	775
Miroslav Sopoliga	
Orest Zilinskyj and the Museum of the Ukrainian Culture.	787
Yaroslav Taras	
Schools of folk church architecture, and types and groups of churches in the Carpathian Mountains	795
Jozef Varchol	
Archaic calendar and family customs of Ruthenians-Ukrainians in Slovakia . .	817
Nadiya Varkhol	
Social life traditions in Ruthenian-Ukrainian villages in eastern Slovakia	835
Andriy Vovchak, Oksana Vovchak	
Contemporary tendencies in the development of western Boyko folk transport means: the "Dyga" phenomenon	849
About the Authors.	879

WSTĘP

W 2006 r. w Instytucie Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego powstała inicjatywa przygotowania pracy zbiorowej, o charakterze interdyscyplinarnym, poświęconej Łemkom, Bojkom, Hucułom oraz Rusinom zakarpackim. Inicjatywa spotkała się z pozytywną reakcją środowisk naukowych zarówno w Polsce, jak i za granicą. Napłynęło wiele ciekawych artykułów, które zostały opublikowane w pracy zbiorowej, wydanej w 2007 r. przez Łemkowski Zespół Pieśni i Tańca „Kyczera” w Legnicy¹. Ponieważ redaktorzy nie planowali jeszcze wówczas kolejnych publikacji tego cyklu, książka nie była sygnowana jako tom pierwszy.

Publikacja spotkała się z pozytywnym przyjęciem w środowisku naukowym, jak również wzbudziła zainteresowanie szerokiego grona czytelników. Instytut Politologii UZ zdecydował się na kontynuację wydawnictwa we współpracy z Zakładem Europy Wschodniej Instytutu Historii Akademii Pomorskiej w Słupsku. Ponownie napłynęło bardzo dużo artykułów. W 2009 r. ukazał się tom drugi, opublikowany nakładem Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz Akademii Pomorskiej². Pozytywne przyjęcie książki i widoczne zapotrzebowanie na tego rodzaju publikacje spowodowało, że redaktorzy przygotowali kolejną pracę zbiorową. Tom trzeci ukazał się nakładem Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz Akademii Pomorskiej przy wsparciu ze strony Zjednoczenia Łemków, jednej z głównych organizacji łemkowskich w Polsce³. Podobnie jak poprzednie tomy ten również spotkał się z pozytywnym przyjęciem. Redaktorzy podjęli zatem przygotowania do publikacji tomu czwartego, który ukazał się w 2012 r. nakładem Akademii Pomorskiej w Słupsku oraz Uniwersytetu Zielonogórskiego⁴. Obecny, piąty tom jest efektem współpracy tych uczelni oraz Muzeum Ukrainińskiej Kultury w Svidniku (Słowacja), będącego oddziałem Słowackiego Muzeum Narodowego.

¹ *Łemkowie, Bojkwowie, Rusini – historia, współczesność, kultura materialna i duchowa*, red. S. Dudra, B. Halczak, A. Ksenicz, J. Starzyński, Legnica-Zielona Góra 2007.

² *Łemkowie, Bojkwowie, Rusini – historia, współczesność, kultura materialna i duchowa*, t. 2, red. S. Dudra, B. Halczak, I. Betko, M. Śmigiel, Zielona Góra-Słupsk 2009.

³ *Łemkowie, Bojkwowie, Rusini – historia, współczesność, kultura materialna i duchowa*, t. 3, red. S. Dudra, B. Halczak, R. Drozd, I. Betko, M. Śmigiel, Głogów 2010.

⁴ *Łemkowie, Bojkwowie, Rusini – historia, współczesność, kultura materialna i duchowa*, t. 4, cz. 1 i 2, red. S. Dudra, B. Halczak, R. Drozd, I. Betko, M. Śmigiel, Słupsk-Zielona Góra 2012.